

Gwardiak, Janusz

**Grażyna Balińska, Jerzy A. Baliński, Młyny
ziemi łomżyńskiej, Oficyna Wydawnicza
Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2003,
ss. 300**

rec.

"Studia Łomżyńskie", 14, 2003, s. 300-301

Zdigitalizowano w ramach projektu pn. Budowa platformy "Podlaskie Czasopisma Regionalne", dofinansowanego z programu „Społeczna odpowiedzialność nauki” Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (umowa SONB/SP/465121/2020).

Ministerstwo Nauki
i Szkolnictwa Wyższego

Udostępniono do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Część II to: Materiały i Dokumenty prezentujące 28 źródeł głównie z archiwów białoruskich z Mińska i Grodna prawie nieosiągalnych dla polskich badaczy więc tym bardziej cennych. Autor dokonał osobiście ich tłumaczenia na język polski umożliwiając tym samym jak najszerszy dostęp do nich i możliwość wykorzystania i upowszechnienia. Wykorzystał też autor związane z tematem zasoby AAN w Warszawie, Archiwum Wschodniego oraz Archiwum Zakładu Historii Ruchu Ludowego w Warszawie. W szerokim zakresie wykorzystane zostały wydawnictwa źródłowe i zbiory dokumentów, które ukazały się w druku, wspomnienia oraz wykazana w bibliografii literatura przedmiotu (zarówno druki zwarte jak i artykuły w zbiorach i czasopismach), 6 aneksów stanowi poważne uzupełnienie książki podobnie jak liczne tabele i schematy, mapki i ksero dokumentów wewnątrz tekstu.

W sumie otrzymaliśmy kolejną z serii licznych i bardzo znaczących publikacji M. Gnatowskiego odnoszących się do lat 1939-1941 na ziemi łomżyńskiej. Autor już przy kilku poprzednich książkach zarzekał się, że to już koniec z dalszym pisaniem. Stało się na szczęście inaczej i wierzymy, że tak będzie dalej, wszak nikt tak jak on nie „siedzi w temacie i archiwach białoruskich, których dalsze wykorzystanie jest niezbędne dla poznania prawdziwej historii naszej ziemi z okresu lat wojny i okupacji. A może autor dałby się namówić na monograficzne opracowanie tego okresu w odniesieniu do całego regionu łomżyńskiego bądź choćby samej Łomży. Panie Profesorze, śmiem twierdzić, że jest to życzenie i oczekiwanie powszechne!

Janusz Gwardiak

Grażyna Balińska, Jerzy A. Baliński, *Młyny ziemi łomżyńskiej*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Wrocławskiej, Wrocław 2003, ss. 300.

Prezentację książki małżeństwa Grażyny i Jerzego A. Balińskich wypada rozpocząć od zasłużonych pokłonów i podziękowań pod adresem autorów. Pani profesor architekt Grażyna Maria Balińska jest kierownikiem Zakładu Konserwacji i Rewaloryzacji Architektury na Wydziale Architektury Politechniki Wrocławskiej, autorką licznych opracowań i książek z zakresu historii architektury przemysłowej w tym m.in. „Architektury przemysłowej XX wieku” (2000 r.) Jej małżonek z wykształcenia mgr inż. mechanik zajmuje się problematyką historii techniki. Przebadał i opisał kilkaset historycznych zespołów przemysłowych. Obecnie prowadzi Pracownię Studiów i Dokumentacji Konserwatorskich we Wrocławiu.

Jak przyznają sami autorzy, książka powstała z inspiracji Zastępcy Podlaskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków z siedzibą w Łomży, pani mgr Wiesławy

Szymańskiej. Jej zakres terytorialny obejmuje ziemie wchodzące w skład istniejącego w latach 1975-1999 województwa łomżyńskiego oraz miejscowości ościenne. W opracowaniu uwzględniono głównie młyny powstałe od końca XIX w. do lat 50. XX w. a w niektórych przypadkach aż po początek XXI w.

Książka zbudowana jest z 7 rozdziałów (w tym wstęp i zakończenie) omawiających we wstępie: uzasadnienie potrzeby badań, ramy chronologiczne i terytorialne, stan badań, literaturę przedmiotu i archiwalia, metodę badań i konstrukcję pracy. W rozdziale II zaprezentowano dzieje młynarstwa na ziemi łomżyńskiej na tle młynarstwa na świecie i w Polsce, stosunki własnościowe w młynarstwie, bardzo skrótowo historię młynarstwa na ziemi łomżyńskiej do II wojny światowej oraz zmiany własności, technologii i wpływ melioracji oraz innych czynników po wojnie na stan młynarstwa, wreszcie losy rodzin młynarskich. Pozostałe rozdziały dotyczą spraw i klasyfikacji młynów ziemi łomżyńskiej, ich usytuowania w krajobrazie kulturowym, konstrukcji i materiałów budowlanych oraz maszyn i urządzeń a także innych czynników technicznych związanych z funkcjonowaniem młynów.

Książka zawiera bardzo cenny katalog młynów wraz z ich zdjęciami i opisami na 105 stronach. Jest też krótkie zaprezentowanie tekstu w języku angielskim, spis wykorzystanych archiwaliów i bibliografii. Walory estetyczne i poznawcze książki pogłębiają bardzo liczne zdjęcia, z przewagą kolorowych, plany, szkice sytuacyjne, dokumentacja architektoniczna, mapki, dokumenty. W sumie powstała znakomita i pionierska praca z pogranicza historii gospodarczej, historii architektury przemysłowej – młynarstwa na ziemi łomżyńskiej. Zabrakowało tu historii młynarstwa wiatrowego – licznych w swoim czasie wiatraków. Ale to być może temat na kolejną książkę. Zabrakowało też, odczuwalnych szczególnie przez historyka „tajemniczych” historii, opowieści, faktów nierozłącznie związanych szczególnie ze starymi młynami jak chociażby młyn w Bartkowiźnie, historii i roli młynów i młynarskich rodzin w okresie II wojny światowej itp.

Ale nie leżało to jakby w ramach naukowych zainteresowań niniejszego opracowania, będącego dziełem autorów ze środowiska technicznego.

Książka ze wszech miar godna polecenia jako lektura i swoisty katalog-album z historii architektury przemysłowej ziemi łomżyńskiej.

Janusz Gwardiak